

Sylabus – z druhé části přednášky Právní nauka

Právní vztahy – jsou takové typy vztahů mezi lidmi, v nichž tito vystupují jako nositelé subjektivních práv a povinností upravených právem.

Vznik, změna a zánik právního vztahu

Právní vztahy vznikají:

- ✓ Ze zákona samotného, vznikají právní vztahy pouze výjimečně;
- ✓ Nejčastěji k jejich vzniku nestačí jen existence právní normy, musí přistoupit ještě tzv. právní skutečnost;

Předpokladem právního vztahu je tedy existence právní normy a zpravidla též určitá právní skutečnosti či skutečnosti.

Právní skutečnosti je možno třídít na:

- ✓ Jednání volní – právní jednání; protiprávní jednání;
- ✓ Události a stavy – právní události; protiprávní stavy;

Právní jednání – je právní skutečností spočívající v chování v souladu s právními normami.

Právní událost – takové skutečnosti, na které se váže vznik, změna nebo zánik právního vztahu a které nebyly vyvolány chováním osob jimi dotčenými (uplynutí doby promlčení, narození nebo smrt člověka aj.)

Protiprávní jednání – spočívá v činnosti porušující právní povinnost. Následkem protiprávního jednání je zpravidla právní odpovědnost toho, kdo se takového jednání dopustil (delikvent) – **trestné činy** (jde o protiprávní jednání patřící do odvětví trestního práva), **přestupky** (jde o správní delikty patřící do odvětví správního práva), **jiné správní delikty** (je delikt fyzických osob postihovaný na základě zavinění anebo delikt právnických a fyzických osob postihovaný zásadně bez ohledu na zavinění, jehož znaky jsou uvedeny ve zvláštních zákonech, který ukládá správní řád sankci uvedenou v těchto zákonech, nejde-li o trestný čin), **disciplinární (kárný) delikt** (protiprávní jednání, za které ukládají disciplinární sankci příslušní nadřízení pracovníci), **delikty ostatní** (spočívají v porušení povinností z právních vztahů, upravených metodou právní úpravy, v níž se vychází z rovnosti subjektů – vztahy občanskoprávní).

Protiprávní stavy – jsou výsledkem nezaviněného chování nebo událost, které jsou v rozporu s právem, takže právní norma ukládá někomu povinnost takový stav napravit nebo odstranit.

Druhy právní způsobilosti

Způsobilost k právům a povinnostem – je právními normami přiznaná způsobilost být subjektem určitého duhu právních vztahů, v určitém rozsahu mít práva a nést právní povinnosti. Je to pouze možnost být subjektem právního vztahu, nositelem určitých práv a povinností. K tomu, aby způsobilost k právům a povinnostem byla realizována, aby subjekt práva se stal nositelem určitých práv nebo povinností, musí přistoupit zpravidla některá právní skutečnost (např. uzavření smlouvy).

Způsobilost k právním jednáním – je způsobilost právně relevantním způsobem se chovat, tedy způsobilost svým vlastním jednáním v souladu s právními normami zakládat, měnit nebo rušit právní vztahy (plná způsobilost vzniká 18. rokem věku, může být snížena na 16 let rozhodnutím soudu před uzavřením sňatku).

Způsobilost k protiprávnímu jednání (resp. způsobilost k právní odpovědnosti) – je způsobilost být právně odpovědný za vlastní protiprávní chování a snášet následky vlastního protiprávního jednání. Způsobilost vzniká u trestných činů a přestupků dovršením 15. roku věku.

Způsobilost procesní – spočívá v možnosti činit samostatně procesní právní úkony a samostatně jednat v řízení před soudy, správními úřady a jinými orgány veřejné moci.

Subjekty právních vztahů – fyzické osoby (jednotliví lidé); právnické osoby (sdružení fyzických osob nebo právnických osob a účelová sdružení majetku); orgány veřejné správy (obce, kraje, ministerstva, správní úřady); stát (subjektem mezinárodního práva, subjektem veřejné správy a také v rozsahu stanoveném zejména Občanským zákoníkem subjekt vlastnictví).

Obsahem právních vztahů jsou oprávnění a povinnosti subjektů právního vztahu.

Oprávnění – znamená právem upravenou možnost subjektu právního vztahu se určitým způsobem chovat.

Právní povinnost – znamená nutnost subjektu právního vztahu chovat se tak, jak jej k tomu právní norma zavazuje (něco dát, něco konat, zdržet se určitého konání, něco strpět).

Vztah oprávnění a povinnosti – právní vztahy jsou soustavou vzájemných oprávnění a povinností subjektů právního vztahu, přičemž oprávnění jednoho subjektu zpravidla odpovídá povinnosti jiného subjektu právního vztahu (kupní smlouva – kupující má právo požadovat věc a povinnost zaplatit kupní cenu – prodávající má povinnost vydat věc kupujícímu a požadovat zaplacení kupní ceny).

Objekty právních vztahů – věci (movité a nemovité); hmotné objekty (mající povahu živých tkání, pokud nejsou a nemohou být právně kvalifikovány jako věci); určité výsledky tvůrčí duševní činnosti (vynálezy, díla umělecká, literární a vědecká); hodnoty lidské osobnosti (život, zdraví, osobní svoboda, čest, důstojnost – resp. hodnoty nemajetkové povahy); chování (výsledky určitého chování).